

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»*

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edupova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

© Факультет філології та журналістики, 2024

© Інститут Польщі, 2024

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Olena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia	
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi».....	6
Krzysztof Nadija	
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego.....	10
Бай Олена	
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії	13
Білань Ірина (науковий керівник: Бай Олена)	
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга»	16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сиви «Смак свіжої малини»	19
Будько Мар'яна (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської	22
Вакуліна Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Зародження епохи позитивізму в Польщі в ХІХ ст.....	27
Васейко Юлія, Котушко Ірина	
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем».....	30
Василенко Юлія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів	34
Васянович Ганна (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Мотивна парадигма фразок Станіслава Кошевського.....	37
Вишневська Оксана	
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти.....	40
Горела Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського	44
Грицевич Юрій	
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської.....	48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....	52
Демусь Аліна (науковий керівник: Бай Олена)	
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі	57
Демченко Наталія, Чала Анна	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування	65
Дудай Каріна (науковий керівник: Яручик Віктор)	
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову.....	68
Дудник Альбіна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творчість Адама Міцкевича раннього періоду	72
Кійко Дарія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові	75
Климчук Марія (науковий керівник: Бай Олена)	
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича.....	78
Кметь Надія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського	81
Колган Олена, Колган Тетяна	
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної.....	85
Колеснікова Юлія	

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємодіяції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи	89
Кушнарєва Марина, Маторіна Наталя	
Про використання вчителем-словесником <i>перекладацької лабораторії</i> як активної форми навчання у ЗЗСО	94
Лоза Юлія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei»	99
Ляшук Наталя (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	102
Ляшук Наталя (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tumczasem» Ципріяна-Каміля Норвіда	105
Мазурчук Олег	
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....	109
Маторіна Наталя	
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца).....	112
Махновець Дарина (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріяна Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою.....	115
Мельник Валерія (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві»	119
Мельник Людмила (науковий керівник: Остапчук Вікторія)	
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою	124
Михалюк Юлія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської.....	127
Музичук Аліна (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Феміністичні мотиви польської жіночої прози	131
Новосад Вероніка (науковий керівник: Васейко Юлія).	
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні	134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріяна Каміля Норвіда	137
Остапчук Вікторія	
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....	140
Панас Вікторія (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна	
Польський сленг і його джерела.....	150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу	154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріяна Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз.....	157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Оксана Вишневська)	
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....	161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Цьолик Наталя)	
Лексичні особливості науково-технічного перекладу	164

Срюбко Ірина (науковий керівник: Вікторія Остапчук) Лексико-семантичне поле концепту <i>любов</i> (<i>miłość</i>) у польській та українській фразеології	166
Сухарєва Світлана Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи.....	169
Сухарєва Світлана, Кваша Оксана Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів	172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників).....	175
Толошна Альона (науковий керівник: Полежаєва Тетяна) Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»).....	180
Цьолик Наталія Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....	183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів.....	186
Чепурко Софія (науковий керівник: Вишневська Оксана) Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову.....	189
Чепурко Софія (науковий керівник: Цьолик Наталія) Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст).....	191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь The importance of critical thinking in foreign language lessons.....	194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: Яручик Ольга) Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського.....	198
Шнит Юлія (науковий керівник: Бай Олена) Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування.....	202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: Яручик Ольга) Творча концепція Яна Лехоня.....	205
Шумик Анна (науковий керівник: Вишневська Оксана) Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською.....	210
Шумик Анна (науковий керівник: Цьолик Наталія) Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу	213
Шумська Інна (науковий керівник: Лавринович Лілія) Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajsu»	216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина Специфіка кіноперекладу: види та проблематика.....	219
Яручик Олесь (науковий керівник: Шелудченко Світлана) Концепція критичного мислення в освіті	224
Яручик Олесь (науковий керівник: Яручик Ольга) Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	228
Яручик Ольга Techniki nauczania czytania w języku obcym.....	232
Яручик Ольга, Верейко Іванна Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота»	236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (uloż. Jerzy Kowalewski).....	241

*Юлія Колеснікова – учитель історії та польської мови Волноваського ЗЗСО
I-III ступенів № 7 Волноваської міської
ради Донецької області*

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємоінтеграції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи

Сучасний освітній простір в Україні характеризується низкою докорінних змін, які будують нову систему підходів до здійснення освітньої діяльності, а також – до виховання учня-громадянина нового типу: всебічно обізнаного, але здатного до самовдосконалення, справжнього патріота, але такого, що поважає і плекає й загальнолюдські цінності, продуктивного діяча, але сфокусованого на найкращих європейських практиках і знаннях. Таким чином, маємо низку викликів сьогодення в контексті компетентнісного розвитку:

1. Необхідність продовження Україною інтеграційного способу державотворення – такого, який передбачає різнорівневу єдність з різними світовими спільнотами.

Повномасштабна війна росії проти України унаочнила необхідність продовження інтеграційного способу державотворення. Цей запит здатна задовольнити нова система компетентностей та оновлений принцип компетентнісного підходу у навчанні. Серед усіх компетентностей варто звернути увагу на загальнокультурну. Загальнокультурна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка характеризується знаннями щодо національної та світової культурної спадщини, вміннями їх аналізувати та оцінювати; володіє культурою міжособистісних відносин та дотримується принципів толерантності у взаємодії з іншими людьми.

2. Вплив міграційних процесів, в яких задіяне сучасне українство, на загальнокультурне сприйняття світу та світової культурно-історичної спадщини.

Особливо актуально це питання постало сьогодні, коли в Україні відбуваються масштабні міграційні процеси як внутрішнього, так і зовнішнього напрямків: змінюючи місце перебування заради забезпечення свого життя, українство пізнає нові місцевості; а вони, у свою чергу, сповнені загальнолюдськими культурно-історичними надбаннями, які існували задовго до цих міграційних процесів, і

мешканцями цих територій здавна сприймаються як знакові, зразкові, ексклюзивні, варті не меншої поваги, ніж інші. Для тих, хто переїжджає, дуже часто живими стають ті пам'ятки, про які у дитинстві було прочитано тільки у книжках; унаочнюються ті мовчазні свідки історії та культури, до яких тільки апелювали на відповідних уроках у школі.

3. Формування інтегрованих, зокрема – двомовних курсів у шкільній практиці.

Формування загальнокультурної компетентності в активній шкільній практиці тісно пов'язане з інтегрованим навчанням. Інтегроване навчання передбачає залучення в освітній процес тих галузей знань та їх складників, які безпосередньо дотичні до теми, що вивчається.

У зв'язку з цим варто звернути увагу на уроки історії, оскільки ця наука є однією з найбільш інтегрованих, а відтак – маємо низку можливостей, які розкриває інтегроване навчання для вирішення зазначених вище викликів. Найрезультативнішою з точки зору формування загальнокультурної компетентності є інтеграція полоністичного контенту в курс історії України та всесвітньої історії. Історія – наука багатовекторна, а відтак – дотична практично до всіх інших галузей знань, зокрема й іноземних мов, адже на уроках історії вивчається розвиток різних країн світу. Якщо взяти до уваги курс історії України, то інтегрування польської мови у нього є не тільки доречним, але і часто необхідним для розуміння певних історичних реалій, оскільки розвиток українського і польського народів має багато точок дотику, спільних рис, взаємопов'язаних подій, явищ і процесів. Тематичне використання польської мови на уроках суспільствознавчого циклу не тільки заглибить учнів у певну епоху, але і сприятиме створенню атмосфери самої епохи, суттєво наблизить її до учнів, а відтак - полегшить сприйняття навчального матеріалу та розуміння закономірностей світового розвитку, і зрештою - сприятиме збагаченню учнівського світогляду, формуванню загальнокультурної компетентності.

Треба зазначити, що інтегрування польської мови в уроки історії доречніше впроваджувати такими шляхами:

1. Використання специфічної історичної термінології, притаманної певній епосі, що безпосередньо вивчається на уроці.
2. Опрацювання історичних джерел в контексті певної теми (цитати, надписи, промови, візуальні джерела) як прикладів культурно-

історичних пам'яток.

Прикладами інтеграції польської мови в уроки історії України в 7 класі варто розпочати під час вивчення теми «Виникнення та становлення України-Руси», коли йдеться про розселення слов'ян, їх мовно-територіальні групи, близькість мов, спорідненість історичного розвитку. Карту географічного розподілу спільних з українською рис інших слов'янських мов про порівняльну кількість споріднених одиниць у мовах народів слов'янської групи [Додаток 1] можна проілюструвати лексично та фонетично близькими словами: kubek, filiżanka – чашка (кружка), dziadek – дідусь, тарілka – talerz, осінь - jesień, собака – pies. Таким чином, діти долучаться до наочного усвідомлення близькості польської та української мов як таких, що належать до однієї мовної групи.

Під час вивчення у 7 класі теми з курсу всесвітньої історії «Держави Центральної та Східної Європи у X – XV ст.», зокрема «Польське королівство за правління Казимира III» [4, с. 115], можна використовувати карту сучасної Польщі польською мовою з метою порівняти кордони держави в різні періоди, відтворити відчуття подорожі в часі, що дозволить дітям відчутти зв'язок епох, ситуативно наблизить епоху Середньовіччя.

Працюючи з історичною картою в 7 класі, можна порівняти території та кордони держав середньовічної та сучасної Європи, використовуючи карту польською мовою. Таким чином діти будуть долучатися до особливостей власних назв у польській мові, порівняють їх з українськими географемами, знайдуть точки дотику, що, в свою чергу, унаочнить тему про історію слов'ян.

Курс історії України у 8 класі є найбільш показовим з точки зору спільного історичного розвитку польського та українського народів. Утворення Речі Посполитої, включення українських земель до її складу, суспільно-політичні процеси, доба козацтва, специфіка українсько-польських взаємовідносин протягом XVI–XVIII ст., поділи Речі Посполитої, культурні та історичні пам'ятки епохи - всі ці події демонструють нерозривний історичний зв'язок українського та польського народів, а відтак роблять необхідним використання польської мови на уроках. Сама назва однієї з найвпливовіших держав Раннього Нового часу – Річ Посполита – повинна прозвучати польською мовою: Rzeczpospolita. Також можна використати карту сучасної Польщі польською мовою з метою порівняти адміністративно-територіальний устрій країни в різні періоди [3, с. 98–

100].

Під час опрацювання візуального джерела - картини Яна Матеуша «Люблінська унія» [3, с. 141] як такої, що за допомогою засобів образотворчого мистецтва показує складність, напруженість і суперечливість факту створення нової держави, – варто назвати ці засоби польською мовою: фон картини – *ciemny albo szary* (темний або сірий), обличчя учасників дійства - *smutne* (сумні), рухи – *chaotyczne, zdeorientowane* (хаотичні, розгублені), відносини між героями картини – *namiętne spory, kłótnie* (палкі спори, суперечки). Учні також можуть підготувати повідомлення польською про самого Яна Матеяка як візуалізатора історичних подій своєї держави.

Відомо, що епоха козацтва оспівана в творчості Тараса Шевченка. Тому варто, вивчаючи події гайдамаччини, Хмельниччини, Руїни, козацької вольниці, звичаїв і традицій, прочитати ці рядки польською мовою та знайти в них відображення конкретних історичних реалій епохи (вірш «Do Polaków», «Testament», «Hajdamaki», «Dumki moje, dumki moje...» тощо).

У зв'язку з міграційними процесами українства багато учнів наразі перебувають за кордоном, зокрема – у Польщі, та вдало опановують польську мову. Залучення таких учнів до проведення інтегрованих уроків значно збагачує навчальний процес, урізноманітнює заняття, створює ситуацію успіху, дозволяє дітям потренуватися в мовно-перекладацькій практиці, а відтак – сприяє профорієнтаційній роботі в школі, спрямованій на визначення з майбутньою професією полоніста, перекладача тощо.

Зрозуміло, що інтегрування польської мови в уроки історії потребує фахової обізнаності, а за наявності відповідних вчителів-предметників - їх злагодженої взаємодії, ґрунтовної підготовчої роботи. Але результат буде того вартий: за час, спеціально відведений для проведення уроку з одного предмета, буде залучено декілька галузей знань. Варто зазначити, що при систематичному впровадженні такого підходу в свідомості учнів буде формуватися цілісне уявлення про навколишній світ. Саме таке – цілісне, а не фрагментарне – світосприйняття виховує відповідального громадянина, здатного усвідомлювати ретроспективу історичного розвитку через мовні ресурси, а значить – здатного бачити перспективи розвитку своєї держави і знаходити можливості для їх реалізації.

Подібна практика формування загальнокультурної

компетентності прокладає шлях до білінгвального навчання у школі, що наразі є одним із головних трендів в освіті і має всі підстави завоювати освітянський простір й надалі. А це означатиме, що освіта оновлюється згідно із сучасними вимогами, не забуваючи при цьому про споконвічні традиції і прагнення українства та слугуючи головній меті – вихованню свідомого громадянина, обізнаного на найкращих загальнолюдських цінностях та плекає їх для своєї держави.

Література

1. Варзацька Л. О. Типи інтегрованих уроків мови та мовлення / *Початкова школа*. 1996. №6. С. 11- 14.
2. Власов В. С. Історія України : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД, 2020. 176 с.
3. Волинсько-литовська котерія: ідея єдності. *Європейський вимір української полоністики. Київські полоністичні студії*. Т. ІХ. Київ, 2007. С. 113–119.
4. Гісем О. В. Всесвітня історія : підруч. для 8 класу загальноосвіт. навч. Закладів. Харків: Вид-во «Ранок», 2016. 256 с.
5. Гісем О. В. Історія України : підруч. для 7 кл. закл. загал. серед. Освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 144 с.
6. Пастушенко Р. Загальна історична освіта: необхідні якісні зміни / *Рідна школа*. 1999. №3. С.8–11.
7. Пометун О. І. Всесвітня історія : підруч. для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 176 с.
8. Сорочинська Н. М., Гісем О. О. Всесвітня історія : підручник для 7 кл. закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2020. 176 с.